

Am filmat și un pic în Kazan, așteptând ora plecării navei *Verbliud* în josul apei, spre Astrahan. Ne-am fâțâit de fapt în jurul fortăreței, numită tot Kremlin, precum cea din Moscova, apoi ne-am îndreptat spre portul de pe Volga, amuzându-ne să identificăm agenții în civil ai FSB-ului local.

— Aici în Kazan descrie Dumas foarte comic folosirea excesivă a vinului ca medicament. Crâșmele, spune el, purtau firma: *Farmacie*, iar tătarii intrau acolo unul după altul, clătinându-se, ca să soarbă în grabă câte un balsam, vin sau vodcă.

— Aici nu ai prieteni ceceni?

— Nu, cecenii mai trăiesc în mici colonii doar prin Kazahstan, unde au fost deportați de Stalin în al Doilea Război. Nu sunt ceceni în Kazan... Mai degrabă în Aktiubinsk, în Kazahstan, acolo unde s-a dus Ali să-și cumpere o femeie.

Nava de croazieră *Verbliud*, care avea să ne poarte șase zile în jos pe fluviu până la Marea Caspică, vibra deja în perspectiva plecării, iar abia urcați pe vas am regretat de îndată că alesesem o etapă așa lungă a călătoriei, cu un vapor lent venind imediat după trenul la fel de lent, știind că aveam să traversăm lungi perioade de monotonie.

Din cală urcau efluvii de urină. Cușeta era minusculă, așa că am lăsat bagajele, am încuiat și am urcat în bar.

Prăvălindu-se pe banchetă lângă fereastră, Eva și-a luat mutrișoara în palme, cu coatele pe masă, și m-a întrebat, simulând interes, ce înseamnă numele vasului.

— *Verbliud*? „Cămilă“.

— Ce nume tâmpit pentru un vapor! Du-te și întreabă-l pe căpitan de ce-i spune așa.

— Ți convine vreodată ceva?

Respectiv, Căpitanul bea, sporovăind la bar cu un om masiv pe care îl vedeam din spate, iar pe măsură ce mă apropiam am încercat o senzație stranie. Ceafa, spinarea, părul des, grizonat îmi aminteau ceva. Discutau prietenește, ca oameni care se cunosc de multă vreme. Ajungând lângă ei, am înlemnit descoperindu-l pe datornicul nostru fugar cu mustață de Stalin. El a avut la rândul lui o mișcare de surpriză, fața i s-a întunecat, apoi a luat o expresie de panică și s-a uitat repede în toate părțile, căutând cecenii, după care a redevenit dur, strângând pumnii.

Căpitanul își muta privirea de la mine la el, simțind tensiunea, iar eu, văzând că Stalin, în ciuda pumnilor strânși și a spatelui rigid, n-avea să sară la bătaie pe vas, i-a spus căpitanului, mimând nonșalanța:

— Aș fi vrut să vă întreb de ce nava se numește *Verbliud*, „Cămila“.

Căpitanul a râs:

— Pentru că e foarte lentă.

— Și se cam clatină, a rânjit Stalin. S-a întâmplat ca unii pasageri să alunece peste bord.

Căpitanul mi-a strâns mâna și mi-a spus că îl cheamă Șahmatov, după care s-a întors spre Stalin.

Am mulțumit și am revenit la mutra plictisită a Evei, căutând să par calm.

— Zice că îi spune *Cămila* prin analogie cu corabia deșerturilor.

A dat ochii peste cap

— *Verbliud*. Ce este ciudat, am informat-o, e că în gotică, sub forma *Ulband*, *Ulbandus*, același cuvânt de origine incertă desemna elefantul... Iar în osetă este leul.

A făcut:

— Pfff. Sunt convinsă că-i zice așa pentru că plutește foarte încet, a oftat. Șase zile într-un Purgatoriu lent.

Respect pentru Te plângi degeaba. Lui Dumas i-a luat șase săptămâni coborârea cu vaporul până la Astrahan.

M-am retras în cușetă și l-am sunat imediat pe Ali ca să-i spun că fugarul Stalin se află la bordul navei noastre, ceea ce l-a făcut să hohotească de bucurie imensă.

— Îl culegem noi la Astrahan, a hohotit. Spune-i kalmîkului tău că nu mai e nevoie să-ți trimită mașină.

Prudent, nu l-am sunat însă pe Tiumen. Mă simțeam mai în siguranță să știu că la Astrahan ne așteaptă totuși o mașină trimisă de el. La Moscova încăpuserăm, e drept, toți cinci în Lada lui Ali, eu, Eva și cecenii, dar nu vedeam unde l-am fi vârat și pe Stalin, știind că la cât era de masiv n-ar fi intrat în portbagaj. Așa că nu l-am sunat pe Tiumen ca să anulez mașina promisă de el.

Îeșisem cu camera de filmat pe ponton. Alunecam de-a lungul malurilor de ciment ale fluviului, lăsând Kremlinul din Kazan în spate. Căpitanul Șahmatov continua să șușotească cu Stalin, care îmi arunca din când în când priviri întunecate.

Instalam trepiedul ca să filmez malurile fluviului, când s-a apropiat din spate, cu pas greu, căpitanul.

— Domnul meu, nu puteți să filmați la bord.

— Am autorizație, i-am spus grăbit, căutându-mă în haină.

— Vă spun că nu aveți voie să filmați aici.

— Cine a zis? Unde scrie? Textul autorizației e general, spune că pot filma peste tot în Federația Rusă, unde scrie că nu e voie pe un vas turistic?

— Scrie în capul meu. Eu decid.

— Am autorizație oficială.

— Dă-o-ncoace, chiar ne lipsește hârtia igienică.

Și pentru că mă vedea cum continuam să desfac trepiedul:

Respect pentru mine. — Vă previn, altfel vă confisc camera.

În cabină, Eva mi-a zis, văzându-mi ciuda, mângâindu-mă pe față:

— Filmează de aici, prin hublou.

— Ce să filmez, oricum? Un zid de beton?

Ne-am așezat împreună mohorâți, privind la cimentul malurilor, șoldurile monotone și triste ale albiei fluviului, apă largă fără o insulă, cu păsări urâte, hâde, negricioase, care se ridicau în stoluri greoaie, zburătăcind plictisit, prefăcându-se speriate.

Mă apucase o imensă melancolie la vederea stepei la infinit, fum peste apa morților, câmpii fără vânat, doar turme de oi trecând lent din când în când și câte un plop răzleț păzind lacuri fără pești. Turme de oi pășteau pe lângă acele lacuri despre care știam că au apa sărată, carnea oilor căpătând gustul celei de *moutons des prés salés* din Normandia, cum bine a constatat Dumas. Volga fiind doar o lungă ezitare de 4.000 de kilometri, m-am pornit deodată să mă rog să plouă, măcar de-ar veni Potopul, am implorat în cap să avem un pic distracție.

Eva a oftat:

— Tu n-aveai nevoie de mine. De ce m-ai adus în călătoria asta? Sau de ce nu m-ai adus primăvara?

— Pentru că Dumas a călătorit aici toamna și iarna.

— Cui îi pasă?

— Îmi pasă mie. Vreau să fiu absolut exact în documentar cu reproducerea călătoriei lui. De pildă, în Astrahan, Dumas a cerut să-i fie prezentată o familie de localnici tătari. Omul avea patru femei și vreo zece copii. I-am cerut lui Tiumen să-mi găsească o asemenea familie, dar problema acum este cu kalmîcii, care sunt mongoli, seamănă cu tătarii, însă nu fac așa mulți copii, iar Tiumen mi-a zis că nu găsește o familie cu așa de mulți plozi.

Respect pe... Dar ce contează câți copii au? Filmează o familie pe care ți-a pregătit-o și gata.

— Nu înțelegi principiul. Totul trebuie să fie exact. Ce filmez eu trebuie să reflecte ce a scris Dumas. Pentru exactitate. Nu vreau să mă abat de la textul lui, altfel nu mai e autentic ce fac.

Eva a întors capul și a privit prin hubloul spre Siberia cea cucerită odinioară de tâlharul cazac Ermak în onoarea lui Ivan cel Groaznic. Malul drept era doar un taluz înalt, din ciment monoton, în vreme ce în stânga începeau stepele kirghize sau kazahe, de fapt, de acolo începe Kazakhstanul, rușii confundau toate națiile astea, iar de la *kazab* ne mai vine și termenul *cazac*, i-am spus Evei, care a ridicat din umeri.

La barul navei aveau doar vin de Kizliar și de Kahetia... Mediocre și groase amândouă, dar lui Dumas îi plăceau. Îi dau însă dreptate în legătură cu abominabilul Retsina grecesc, despre care el a scris cu oroare.

Într-un asemenea decor, până și sexul devenise monoton de-a lungul zilelor. Cușetele erau doar pentru o persoană, așa că dormeam alternativ într-a mea și a ei. Era foarte incomod să facem amor în paturile înguste, iar cel mai adesea aruncam păturile și plapuma pe podea și ne alungeam, rostogolindu-ne sub pat.

Devenise ritualic, un obicei mecanic, iar într-o zi Eva m-a împins deoparte și a rămas inertă, cu ochii în plafonul cușetei.

— Aș vrea tare mult să mergă între noi, a suspinat.

— Eu zic că merge. Uite, ești cu mine aici.

— Da, a făcut, oftând iar.

Am mângâiat-o pe față.

Respect pentru Știu că te plictisești. Și eu. Dar e doar o etapă. Ai să vezi în Kalmîkia. Iar într-o zi, când o să avem timp între festinuri la Elista, o să ne strecurăm și o s-o întâlnim și pe disidenta aceea. Bun, așa ceva nu era în textul lui Dumas, hanul kalmîk de atunci nu se confrunta cu disidenți, dar cred că pot să mă abat un pic.

— Vezi că poți să te abați de la text? Mereu ai zis că vrei să faci doar strict ca acolo. Amintește-mi ce disidentă vedem.

— O jurnalistă, opozantă. O femeie, una, Larisa Stern. O pomeniserăm la masa cu Pavel. Îi știa și el numele. Tiumen o persecută.

— Tiumen o persecută. Tiumen e un tiran care a făcut bani cu petrolul cecenilor pe când ei se băteau cu rușii. Iar tu ești prieten cu el.

Asta m-a încurcat iar.

— Nu sunt chiar prieten adevărat.

Deodată mi-am amintit scena de la Paris, din ziua în care îmi fusese respins proiectul. M-am văzut iar pe scaun, în fața judecătorilor. M-am ridicat, știind că ne apropiam de escała Saratov și că aș fi putut profita pentru a filma ceva în oraș.

La Saratov, importantă etapă în călătorie și în structura documentarului, Eva a refuzat să coboare și să vină cu mine să filmăm prin oraș. Mi-a zis că ea nu mai intră în nici o biserică, că toate sunt la fel, că Dumas avea